

De Nationaal-Socialist

Het weekblad van de Eenheidsbeweging VNV tijdens
de tweede wereldoorlog.

14 juni 1941 — 2 september 1944

DANIEL VANHEES

In onze studie over *De Nationaalsocialist* hebben wij ons door twee vragen laten leiden: vooreerst, hoe legde het VNV-weekblad het nationaal-socialisme in Vlaanderen uit? en ten tweede: hoe moest na de vernietiging van de Belgische staat het „nationaliteitenprobleem” worden opgelost? In de eerste bijdrage*, die de redactieperiode van Le Roy behandelde, hebben wij kunnen vaststellen dat het blad geen moeite had met het propageren van de nieuwe leer. Een eensgezind antwoord op de „Volkstumsfrage” kon het echter niet geven en mede hierom nam Le Roy ontslag.

2

Met Duitsland voor een vrij volk in een nieuw Europa
De hoofdredactie Deckmyn (4 oktober 1941-13 mei 1944)

Eind september 1941 had de wisseling aan de top van *De Nationaalsocialist* plaats. Met Albert Deckmyn als de nieuwe hoofdredacteur, die een overtuigd en bekend verdediger was van Dietsland, had De Clercq een bewuste keuze gemaakt. Onvermijdelijk moest deze aanstelling tot wrijvingen met de Duitse censuur leiden, omdat Reeder het schrijven of spreken over Dietsland verboden had. Deckmyn en zijn ploeg sleutelden 31 maanden aan de inhoud en het uitzicht van het weekblad, om hun aandeel op de markt van de collaborerende bladen niet te verliezen. In die zin was de strijd van het VNV-weekblad om een eigen weg te bewandelen ook de strijd van het VNV zelf om zijn eigen plaats binnen de collaboratie te verzekeren.

* Zie *Wetenschappelijke Tijdingen* 43 (1984), p. 44-57.

1. De moniteur van het Diets nationaal-socialisme¹

Toen De Clercq besliste Le Roy door Deckmyn te vervangen, bleef hij trouw aan het antwoord van 5 mei 1941, dat in de oprichting van de Eenheidsbeweging-VNV voorzag na de versmelting van het VNV met het Verdinaso en Rex-Vlaanderen. Volgens dit akkoord moest de leiding van het VNV-weekblad aan een ex-Dinaso worden toevertrouwd.

De nieuwe hoofdredacteur was op 29 april 1915 in Mers-le-Bain, in Frankrijk, geboren en studeerde van 1933 tot 1938 rechten aan de Gentse universiteit. In 1936 werd Deckmyn lid van het Verdinaso en tot 1938 was hij op Verdinaso-congressen te horen. Na het beëindigen van zijn studies had hij zich als advocaat te Oostende gevestigd, waar hij meteen aan de uitbouw van een Verdinaso-afdeling was begonnen. Na mei 1940 had hij aan de oorlogsuitgave van het weekblad *Hier Dinaso* meegewerkt en was hij door de toenmalige leider van het Verbond, Jef François, in februari 1941 tot de nieuwe propagandaleider benoemd. Aanvankelijk had de jonge advocaat geen functie in de nieuwe Eenheidsbeweging. Na zijn aanstelling tot hoofdredacteur werd Deckmyn ook lid van de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen, door tussenkomst van de Westvlaamse VNV-senator Jeroom Leuridan².

Deckmyn aanvaardde de taak van hoofdredacteur op voorwaarde dat hij zijn vaste medewerkers zelf mocht kiezen. Dat waren D. Bodaert voor economie, L. De Pauw voor landbouw, A. De Poortere, de VNV-dienstleider voor cultuur uit Mechelen, voor cultuur, de Westvlaamse Vlaams-nationalist Kamiel De Vleeschauwer voor binnen- en buitenland, L. Friant voor sociale zaken, W. Grauls voor binnenland, K. Van Thurnhout voor sociale zaken (vanaf 1943), J. Vercammen voor binnenland, K. Wiedeman voor de behandeling van het socialisme en Piet Vermeir als de officiële vertegenwoordiger van het VNV, die tevens belast was met de cultuur. De Kortrijkse advocaat Albert Derbecourt werd de nieuwe redactiesecretaris³.

Aanvankelijk vormde dit team geen echte redactiestaf; die werd pas één jaar later gevormd⁴. In 1943 schreef Derbecourt over de medewerkers: „wij van *De Nationaalsocialist* zijn een kleine werkgemeenschap waar de meest volledige eenheid van inzicht, de kordaatste kameraadschap en een voorbeeldige ploeggeest heerst”⁵. Verder kreeg Deckmyn de medewerking van een 500-tal personen die meestal korte en eenmalige artikels over lokale gebeurtenissen of over het Oostfront schreven.

1. Derbecourt, 2 okt. 1943, p. 1.

2. Gesprek met Deckmyn.

3. Gesprek met Deckmyn.

4. *VNV-Dienst*, okt. 1942, p. 10 en bevestiging door Deckmyn.

5. Derbecourt, 8 mei 1943, p. 1.

Hierbij moet opgemerkt worden dat bijna alle redactieleden deel uitmaakten van het Dietsch Eedverbond. Het Eedverbond, dat in feite een ongeorganiseerde strekking binnen het Vlaams-nationalistische collaborerende kamp was, was een gevolg van het ongenoegen dat vanaf 1941 in voornoemde kring heerste. De leden van dit Verbond zwoeren plechtig het Dietse standpunt te blijven verdedigen. Niet alleen het militair bestuur maar ook de VNV-leiding was niet gelukkig met het bestaan van een geheimzinnig genootschap dat bovendien vele ex-Dinaso's aantrok⁶. Vooral Deckmyn en Derbecourt bleken trouwe aanhangers van het Dietsch Eedverbond te zijn en poogden dit in hun blad ook naar voren te laten komen. Deze band van *De Nationaalsocialist* met het Eedverbond zou mettertijd Reeder ter ore komen, want begin 1944 rapporteerde hij aan Berlijn dat „*De Nationaalsocialist* die Zeitschrift der Eedverbondsrichtung im VNV ist”⁷.

Voortdurend werd aan de opbouw van het blad gesleuteld. Na 1941 werden het persoverzicht en het schaarse lokale VNV-nieuws vervangen door buitenlands en economisch nieuws, berichten over het Oostfront en meer binnenlands sociaal en cultureel nieuws. Vanaf 1943 verscheen er, zij het erg onregelmatig, bij het weekblad een bijlage, *Help U self*, die uitsluitend over de Dietsche Militie en het Oostfront handelde; vanaf 13 augustus 1944 werd zij een zelfstandig weekblad⁸. In een poging om *De Nationaalsocialist* een breder publiek te verschaffen pakte de redactie uit met rubriekjes over film, boeken en vrouwennieuwtjes en vanaf eind 1943 met een vervolghet verhaal.

Uiteraard moest het feuilleton in het propagandistische kader van het blad passen en werden de verhalen met zorg gekozen. Als eerste verhaal verschenen vanaf oktober 1943 de memoires van Christiaan de Wet over het verzet van de Boeren tegen de Britten in Zuid-Afrika. Vanaf eind april 1944 werd gestart met een tweede verhaal, ditmaal een van Nicolas Bourgeois over een „Zuidvlaming” in zijn verzet tegen de Franse overheersing tijdens de Franse Revolutie.

Om het verlies aan pagina's, dat door de papierschaarste werd veroorzaakt te compenseren, verscheen het blad vanaf 1943 op een groter formaat⁹.

De aandacht ging niet alleen naar de opbouw van het blad, ook de lay-out, het uitzicht, veranderde sterk. In tegenstelling met de tijd van de Le Roy-redactie sierden citaten van Van Severen en van De Clercq rijkelijk de pagina's en in 1942 stonden in iedere uitgave één of meer uitspraken van Hitler te prijken. De redactie putte ook gretig uit het werk van een veertigtal dichters, met 1943 als een recordjaar. De twee meest geciteerden waren Bert Peleman, die lid was van de Dietsche Militie/Zwarte Brigade en meewerkte aan

6. *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, p. 414.

7. Tätigkeitsbericht 26, okt. - dec. 1943.

8. De volledige titel luidde *Help Usself, Strijdblad voor front en vaderland*.

9. DE BENS, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur*, p. 200-224.

het Nationaal Belgisch Instituut voor Radio-Omroep, en Ferdinand Vernocke, die eveneens aan deze omroep meewerkte. Daarentegen kwam Cyriel Verschaeve, die voorzitter van de Vlaamse Cultuurraad en de geestelijke bezieler van het Vlaams-nationalisme tijdens de bezetting was, slechts één keer aan bod.

Deckmyn verklaarde ons dat na het werk van de censor artikels gedeeltelijk of geheel wegvielen en dat foto's en tekeningen goede middelen bleken te zijn om pagina's te vullen. Dit beeldmateriaal was grotendeels toegespitst op het belachelijk maken van het trio Churchill, Stalin en Roosevelt en alles wat met die personen verband hield. In positieve zin ging zeer veel aandacht naar de VNV-militie en het Vlaams Legioen aan het Oostfront.

Een nieuwigheid voor *De Nationaalsocialist* was het invoeren van commerciële reclame. Aanvankelijk, in de jaren 1941-1942, werd reclame gemaakt voor het eigen huis: de sociale organisatie van het VNV (de Arbeidsorde), de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen, de Vlaamse Fabriekswacht, kalenders van het VNV, de Waffen-SS en de transportdienst voor het Duitse leger (de NSKK). Vanaf 1943 kwam er ook reclamé voor privé-instellingen, ondermeer voor twee firma's uit Lommel en het Duitse bedrijf Geha. Het VNV-weekblad prees zijn lezers hoofdzakelijk twee bladen aan, namelijk het gestolen dagblad van Gent, *Vooruit*, en *Die Brüsseler Zeitung*, respectievelijk de officieuze organen van de Unie van Hand- en Geestesarbeiders en van het militair bestuur.

Van de reclame kon verwacht worden dat zij het weekblad van financiële middelen kon voorzien. Deckmyn verklaarde ons dat de redactie zich niet met de financiële middelen van het blad bezighield en dat dit de zorg van de VNV-leiding was. Bijgevolg stelde Deckmyn dat hij als gewezen hoofdredacteur niets over de inkomsten uit reclame en de werkwijze daaromtrent kon vertellen. Hij merkte hierbij op dat geen enkele medewerker, inclusief de hoofdredacteur, een wedde ontving voor zijn journalistiek werk en dat enkel de reiskosten werden vergoed. Niettemin kon Deckmyn als VNV-lid van de Bestendige Deputatie rekenen op een vergoeding. Als het van de verkoop van het blad moest afhangen, kon het weekblad zeker geen bron van inkomsten zijn. Zolang Deckmyn de hoofdredactie in handen had, steeg de oplage nooit boven de 7000 exemplaren¹⁰. Voortdurend werd gepoogd de verkoop te stimuleren door het houden van colportages en het plaatsen van reclameboodschappen in de VNV-bestuursbladen *VNV-dienst*, *Bestuurlijke Tijdingen* en *Leiding*. Het bracht geen aarde aan de dijk.

Wat de inhoud betreft, onderscheidde Deckmyn voor zijn weekblad drie basiscomponenten: een nationaal-socialistische, een Dietse en een Germaanse.

10. Gesprek met Deckmyn.

Ofschoon deze strijdpunten meestal samen werden behandeld, stelde hij de bewustmaking van het Dietse volk als het hoofddoel¹¹.

Deze stellingnaming zorgde ervoor dat het VNV aan *De Nationaalsocialist* een eigen plaats toekende. Zijn bestuursblad, *VNV-dienst*, liet dit duidelijk verstaan en omschreef het blad als „strijdblad der Beweging, als geestelijk wapen voor onze ideeën, als voornaamste verweer tegen andersgerichte weekbladen”¹².

Net zoals tijdens de vorige redactieperiode besteedde het blad veel aandacht aan het nationaal-socialisme en de behandeling van het „nationaliteiten-vraagstuk”. Maar de nieuwe redactie wilde het VNV-weekblad laten voorkomen als een blad met een traditie, een verleden en zeker niet als een „conjunctuurverschijnsel”¹³. Daarom werd met enige fierheid naar zijn twee verre grondleggers verwezen: Joris van Severen en Wies Moens, de respectieve stichters van de Vlaams-nationalistische bladen *De Westvlaming* en *De Dag*, die in 1932 *Hier Dinaso* vormden en het was uiteindelijk dit Verdinaso-weekblad dat in juni 1941 tot *De Nationaalsocialist* was omgevormd.

2. Nationaal-socialisme: een Nederlands verschijnsel¹⁴

In de propaganda voor de „nieuwe leer” bleven onder Deckmyn dezelfde thema's vooraan staan als onder Le Roy: de ondergang van het „oude regime”, de opkomst van de Nieuwe Orde en het verdoemen van het communisme. Vooreerst de strijd tegen het „oude”. Liberalisme, socialisme, „clericalisme”, democratie, communisme en kapitalisme bleef *De Nationaalsocialist* bekampen¹⁵. Maar in tegenstelling tot wat Le Roy gedaan had, ging Deckmyn niet terug naar de „bron van alle kwaad”, de Franse Revolutie, en evenmin naar de sociale wantoestanden van de negentiende eeuw. Het VNV-weekblad beperkte zich meer tot de jaren dertig en tot concrete feiten die de lezers nog zelf hadden beleefd. In het voorjaar van 1942 wijdde het blad aan de crisisjaren vóór de oorlog de artikelenreeks „Het einde der mythen”, die door Muktas geschreven werd. Uiteraard kregen de drie grote Belgische partijen er goed van langs. Het „gekonkelfoes” van die partijen onder en tegen elkaar en het blijven zoeken naar een oplossing voor de crisis werden dik in de verf gezet¹⁶. Iedere partij had haar eigen „mystiek”:

11. Deckmyn, 4 okt. 1941, p. 1; 27 juni 1942, p. 3; 5 dec. 1942, p. 1; 12 juni 1943, p. 1 en Derbecourt, 18 maart 1944, p. 1.

12. *VNV-Dienst*, okt. 1942, p. 10.

13. Derbecourt, 2 okt. 1943, p. 1.

14. Carreyn, 19 juni 1943, p. 5.

15. Vermeir, 29 nov. 1941, p. 2 en 20 dec. 1941, p. 8; Muktas, 21 maart 1942, p. 4 en 28 maart 1942, p. 3; Deckmyn, 1 aug. 1942, p. 1 en 19 juni 1943, p. 6.

16. Muktas, 21 maart 1942, p. 4.

de katholieken de ziel van het kind, de socialisten het Plan van de Arbeid en de liberalen de zaak-Martens. Hiermee doelde de auteur op de katholieke verkiezings slogan van 1932, het socialistische plan ter bestrijding van de economische crisis en de herrie die de liberalen rond de gewezen activist Martens maakten. Alles te samen „bedrog en onwaarheid” om uiteindelijk „de weg voor het communisme te effenen”¹⁷.

De Nationaalsocialist pleitte nog steeds voor de vernieuwing, de revolutie en een nieuw mensentype¹⁸. De breuk die Le Roy tussen de vooroorlogse tijd en de „nieuwe tijd” zag, probeerde Deckmyn te overbruggen. Het nationaal-socialisme was niet met het Duitse leger op 10 mei 1940 België binnengebracht, maar had hier dank zij Van Severen en het Verdinaso wortel geschoten. Derbecourt legde reeds in het derde nummer van de nieuwe redactie, op 18 oktober 1941, de lezer uit dat het vroegere programma van het Verdinaso overeenkwam met het nationaal-socialisme. Als punten van overeenkomst zag hij de Germaanse verbondenheid, de verbinding van het socialisme met het nationalisme, de roep om revolutie en orde en de gemeenschapsmens¹⁹. Begin 1943 benadrukte Derbecourt nogmaals deze stelling, toen hij schreef dat Duitsland in het begin van de jaren dertig „als het grote licht” voor het Verdinaso en het VNV gefungeerd had²⁰. De redactiesecretaris liet er geen twijfel over bestaan dat het nationaal-socialisme een wereldbeschouwing was die „voor alle volkeren geldig was en niet het werk moest zijn van een overplanting”²¹. Volgens *De Nationaalsocialist* moest dus verder gebouwd worden op de grondslagen die de nationaal-solidaristen vóór 10 mei 1940 hadden gelegd²².

De stichtingsverjaardag van het Verdinaso, begin oktober 1941, was voor de medewerkers van het blad een gelegenheid om naar hun vroegere herkomst terug te blikken. Zij betoogden dat het Verdinaso van enorm belang was geweest in de „hervormingsperiode” van het volk²³ en hiermee zette het VNV-weekblad zich af tegen de verwijten dat de VNV-ers „naäpers van Duitsland” waren²⁴.

De kenschetsende terminologie en interpretatie van Le Roy zoals bloed, bodem en levensgeloof werden vervangen door allerhande verklaringen van het begrip volk: „de mens als volk zien”, „levenszekerheid” en „wij doen

17. Muktas, 28 maart 1942, p. 3; 4 april 1942, p. 4 en 11 april 1942, p. 4.

18. Meuris, 18 okt. 1941, p. 4; Buts, 6 dec. 1941, p. 9; Vermeir, 20 dec. 1941, p. 8; De Bruyn, 7 feb. 1942, p. 5; Deckmyn, 25 juli 1942, p. 1; Derbecourt, 14 juni 1942, p. 1 en Grauls, 7 aug. 1943, p. 1.

19. 18 okt. 1941, p. 1.

20. Derbecourt, 30 jan. 1943, p. 1.

21. Derbecourt, 24 april 1943, p. 1.

22. *Ibidem*.

23. Derbecourt, 18 okt. 1941, p. 1 en 10 okt. 1942, p. 3; Deckmyn, 16 okt. 1943, p. 1.

24. Bossier, 24 jan. 1942, p. 8.

het voor het volk''²⁵. Het weekblad legde de nieuwe leer uit als het midden tussen individualisme en collectivisme, waardoor het samengaan van persoonlijkheid en gemeenschap gewaarborgd bleven²⁶.

Naarmate de oorlog vorderde en de kansen van de Duitse legers op de slagvelden daalden, werden de eigenschappen van een nationaal-socialist aangepast. Eind 1941 en begin 1942 stonden rechtvaardigheid, macht, oude waarheden en arbeid als levensrecht voorop²⁷. Eén jaar later klonk het helemaal anders, met kernwoorden als solidariteit, fanatisme, vechtlust en offervaardigheid²⁸.

Deze laatste woorden hielden rechtstreeks verband met de vurige propaganda van *De Nationaalsocialist* tegen het communisme en de berichtgeving over het Oostfront. Meer dan ooit werd een dreigende overwoekering van Europa door het communisme voorspeld en Duitsland als de enige redder van Europa aangezien. Het weekblad kon absoluut geen begrip opbrengen voor de houding van de Britten en de Amerikanen, omdat zij met de Sovjet-Unie wilden „aanpappen''. Want geen enkele macht zou Rusland nog kunnen bedwingen²⁹. Even onbegrijpelijk op dit vlak heette in de zomer van 1942 de houding van de kerk. Van Brabant vroeg zich af wat de clerus van het bolsjevisme verwachtte³⁰ en Derbecourt haalde een paar keer scherp uit tegen Mechelen. Hij verweet de Belgische bisschoppen dat zij het steeds over „bepkeringen en onderscheid''³¹ hadden als er missen voor gevallen Oostfronters dienden gehouden te worden. We weten uit de aantekeningen van P. Struye dat de afwijzende houding van het episcopaat tegenover het nationaal-socialisme, het prestige van de kerk deed stijgen, waardoor zij op grote sympathie van de bevolking kon rekenen³².

In 1944 viel nog weinig over het nationaal-socialisme te lezen en ging alle aandacht uit naar de terreur en de aanslagen in eigen land³³ evenals naar de geallieerde bombardementen, waarvan einde maart 1944 Derbecourt zelf in Kortrijk het slachtoffer werd. De uitgebreide reportages over de oorlogsgebeurtenissen verdrongen het nationaal-socialisme naar de achtergrond.

25. Derbecourt, 18 okt. 1941, p. 1 en 10 okt. 1942, p. 3; Deckmyn, 16 okt. 1943, p. 1.

26. Van Domburg, 13 nov. 1943, p. 1.

27. Buts, 6 dec. 1941, p. 9; Dedullen, 20 dec. 1941, p. 2; Depover, 27 dec. 1941, p. 2; De Clercq, 3 jan. 1942, p. 1 en Hertens, 25 april 1942, p. 3.

28. Vercammen, 16 jan. 1943, p. 1; Grauls, 30 jan. 1943, p. 3 en Derbecourt, 6 feb. 1943.

29. Delvo, 28 feb. 1942, p. 2; Derbecourt, 27 juni 1942, p. 1; Poppe, 12 dec. 1942, p. 2; Derbecourt, 27 juni 1942, p. 1; Poppe, 12 dec. 1942, p. 3; Deckmyn, 13 maart 1943, p. 1; Deckmyn, 7 aug. 1943, p. 1 en K.V., Ljan. 1944, p. 3.

30. 1 aug. 1942, p. 5.

31. 8 aug. 1942, p. 3 en 5 sept. 1942, p. 4.

32. P. STRUYE, *L'évolution du sentiment public sous l'occupation allemande*, p. 120 en 150.

33. Deckmyn, 15 jan. p. 1; 26 feb. p. 1; 18 maart, p. 1; 15 april, p. 1 en 13 mei 1944, p. 1.

3. Nu slaat het uur der Nederlanden³⁴

De verschillende visies die tijdens de redactie van *Le Roy De Nationaalsocialist* op het vlak van de „Volkstumsfrage” hopeloos verdeeld hadden, waren volledig verdwenen. De interne strijd tussen de „Dietsers” en de „Germanen” was immers in het voordeel van de eersten beslecht en verlegde zich naar een vijandschap tegen de DeVlag. Deze strijd was van strategisch belang, omdat niet alleen de „Dietse idealen” gaaf moesten gehouden worden, maar ook omdat de positie van het VNV op het spel stond.

3.1. *Wij zijn een volk*³⁵

Het VNV-weekblad bleef de Belgische staat afwijzen als een „historische misgroei” en „het werk van Franse agenten”³⁶. België werd omschreven als „een aanslag op het Nederlandse volk”, omdat ons volk „opzettelijk ziek gehouden werd” en bijgevolg was die staat niet meer dan „een onmogelijkheid en een experiment”³⁷. Deze anti-Belgische houding betekende niet dat *De Nationaalsocialist* ook tegen de dynastie was. Nooit werd er één woord verkeerd geschreven over de koning. Zo verscheen naar aanleiding van het feest van de dynastie een uitgebreid artikel op de eerste pagina waarin de redactiesecretaris zich lovend over de koning en het koningshuis uitliet. Wel benadrukte hij dat de koning er voor zijn volk moest zijn³⁸.

Met het flamingantisme wilde het blad niets meer te maken hebben, omdat het nooit verder was geraakt dan „kinderachtigheid, verbittering en negativisme”³⁹. Als gevolg hiervan vermeed het VNV-weekblad zorgvuldig het gebruik van de woorden „Vlaanderen” en „Vlaams”, temeer omdat de Duitse censuur deze woorden misbruikte, zoals Deckmyn ons verklaarde. Op de vraag of de Franstaligen ook bij het Dietse volk mochten gerekend worden, antwoordde Derbecourt eind oktober 1941 negatief. Een volk had een eigen taal en de verfransing moest verder bestreden worden⁴⁰. Weerom wees *De Nationaalsocialist* erop dat in Wallonië heel wat Vlamingen woonden die niet in de steek mochten gelaten worden⁴¹.

Net zoals in zijn ideologische beschouwingen benadrukte het weekblad het bestaan van een volk, meer in het bijzonder van het Nederlandse volk. De

34. Poppe, 2 jan. 1943, p. 3.

35. Daels, 2 nov. 1941, p. 4.

36. Bosser, 21 maart 1942, p. 5 en 31 jan. 1942, p. 1.

37. Deckmyn, 20 dec. 1941, p. 12; Grauls, 25 okt. 1941, p. 5 en Deckmyn, 2 april 1942, p. 1.

38. 22 nov. 1941, p. 1.

39. Deckmyn, 2 okt. 1941, p. 1.

40. Derbecourt, 2 okt. 1941, p. 3 en 7 maart 1942, p. 1.

41. De Bontridder, 10 okt. 1942, p. 2.

term Diets werd na de Duitse verordening van september 1941 nog weinig gebruikt en in de plaats kwam het woord „Nederlands”. Hierbij probeerde *De Nationaalsocialist* de censuur om de tuin te leiden door te stellen dat de volkse idee van Hitler kwam en bijgevolg een soort gebod was⁴². Om deze opvatting wat meer kracht bij te zetten, werd reeds in het eerste nummer van de nieuwe redactie de leider van het VNV, De Clercq, geciteerd, die recht op volksbestaan voor het Nederlandse volk opeiste⁴³. Herhaaldelijk hamerde het VNV-weekblad op dit strijdpunt en het vond in de voorzitter van het IJzerbedevaartcomité, professor Daels, een geschikt verdediger. In zijn artikels wees deze steeds op het „levensrecht”, „de volkspersoonlijkheid” en „de eigen grondvesten” van een volk⁴⁴.

Toch liet het blad niet na te stellen dat het Nederlandse volk ook een Germaans volk was, maar in tegenstelling tot de Le Roy en zijn redactie werd meer reserve aan de dag gelegd. De term „Groot-Germaanse Rijk” werd weggeborgen en door „solidariteit” en „statenbond” vervangen⁴⁵. In ieder geval primeerde het Nederlandse element boven het Germaanse.

In 1943 tekende zich een nieuwe lijn af in *De Nationaalsocialist*, die samenviel met de opvolging van de overleden De Clercq door de volksvertegenwoordiger voor Gent, Hendrik Elias, op 23 oktober 1942. Begin mei 1943 vroeg de nieuwe leider in een brief aan Reeder waarborgen en zekerheid voor zijn volk, maar hij kreeg ontgoocheligen als antwoord, omdat Hitler geen toezeggingen wilde doen om Vlaanderen niet in te lijven of te verduitsen⁴⁶. In dit klimaat van groeiend wantrouwen tussen VNV en Militärverwaltung begon het VNV-weekblad nieuwe wegen te bewandelen. Het ageren tegen de Belgische staat hield op en in de zomer van 1943 werd de taal niet langer als de bepalende factor voor een volk beschouwd⁴⁷. Deze ommekeer maakte dat het blad geen bezwaren meer opperde tegen de Walen. De Waalse provincies kregen de status van „Romaanse lotsverbonden gewesten”⁴⁸. Het VNV-weekblad beschouwde Wallonië niet meer als een bedreiging of een hel voor de Vlamingen, maar voortaan was het een volwaardig onderdeel van de Nederlanden.

Zo was het mogelijk dat het VNV-weekblad tijdens de bezetting stellingen verkondigde, die door het Verdinaso enkele jaren vóór de oorlog gepropageerd werden. Voor die paradox kunnen een aantal elementen ter verklaring

42. Daem, 8 nov. 1941, p. 5.

43. Redevoering van De Clercq in *De Nationaalsocialist*, 4 okt. 1941, p. 5.

44. 8 nov. 1941, p. 4 en 18 maart 1942, p. 1; De Poortere, 8 nov. 1941, p. 8; Muktas, 31 jan. 1942, p. 4; Baert, 4 april 1942, p. 1 en De Wilde, 23 mei 1942, p. 3.

45. De Clercq, 4 okt. 1941, p. 5; Deckmyn, 20 juni 1942, p. 1 en Derbecourt, 29 aug. 1942, p. 3.

46. A. DE BRUYNE, *Hendrik Elias in De kwade jaren, deel 4*, p. 178.

47. Deckmyn, 31 juli 1943, p. 1 en Poppe, 7 aug. 1943, p. 1.

48. Deckmyn, 19 dec. 1942, p. 1.

worden aangehaald. Vooreerst mag niet vergeten worden dat de redactie overwegend uit ex-Dinaso's bestond. Trouwens, de koerswijziging werd historisch goedgepraat door te schrijven dat Van Severen ermee begonnen was de Franssprekende gewesten voor de Nederlanden terug te winnen⁴⁹. Ten tweede wilde *De Nationaalsocialist* reageren tegen de propaganda van DeVlag, volgens welke Vlaanderen zonder meer een gouv van het Duitse Rijk hoorde te worden. De Walen hoorden dus thuis bij de Nederlandse stam.

Eind 1942 startte Derbecourt een artikelenreeks over Noord-Frankrijk onder de titel „Zes dagen door Nederland in Frankrijk”⁵⁰. Ofschoon deze reeks ogenschijnlijk over historische gebouwen en het landschap ging, stak er meer achter. Na enkele weken concludeerde de auteur dat alles wat Diets was geweest, dit opnieuw moest worden⁵¹. Ook Tollenaere had voorheen over Noord-Frankrijk of „Frans-Vlaanderen” geschreven, maar hier paste dit nu in een ruimer kader. Want uit het samenbrengen van al de nieuwe gegevens, de Nederlanden, de Walen en de Noord-Fransen, herrees de Boergondische Gedachte van Van Severen. Deckmyn maakte dit duidelijk, toen hij schreef dat in de Lage landen, die volgens hem Nederland, België en het Noorden van Frankrijk omvatten, slechts één volk leefde, het Dietse⁵². De hoofdredacteur herhaalde een maand later nogmaals het standpunt van *De Nationaalsocialist*: een Belgisch of een Hollands volk bestond niet en het Dietse volk was verdeeld over drie liberale staten⁵³. Het VNV-weekblad verlangde en propageerde vanaf het voorjaar van 1943 het herstel van de vroegere Zeventien Provinciën, wat eens de droom van Van Severen was, maar voor de Duitse censuur taboe was⁵⁴.

3.2. Zoeken wij een vaderland?⁵⁵

Een groot deel van zijn krachten wijdde het VNV-weekblad aan aanvallen op de DeVlag. Oorspronkelijk opgevat als een culturele organisatie, had deze Deutsch-Vlämische Arbeitsgemeinschaft, die in België onder de dynamische leiding van Jef Van de Wiele stond, in het najaar van 1941 haar activiteiten meer en meer verlegd naar het politieke terrein. Hiertegen reageerde het VNV, maar Van de Wiele en zijn vereniging bleven doorgaan en knaagden steeds meer macht van het VNV af. Deze tegenstelling zou nooit zo hard zijn geweest, ware het niet dat hierachter een strijd schuilde tussen het

49. Poppe, 7 aug. 1943, p. 1.

50. Verschenen in *De Nationaalsocialist* van 24 okt. tot 25 dec. 1942.

51. Derbecourt, 20 feb. 1943, p. 1.

52. 13 maart 1943, p. 1.

53. Deckmyn, 24 april 1943, p. 1-2.

54. Tätigkeitsbericht 24, april-juni 1943.

55. Derbecourt, 6 feb. 1943, p. 2.

hoofd van het militair bezettingsbestuur in België, Reeder, en het hoofd van de Schutzstaffel (SS), Himmler. Beide heren waren het grondig oneens over de verdeling van de macht in de bezette gebieden en zochten een degen waarmee zij hun persoonlijk gevecht konden voeren. Reeder steunde het VNV en Himmler schermde met de DeVlag⁵⁶.

Van de Wiele verduidelijkte het standpunt van zijn organisatie in een boekje dat in 1942 verscheen onder de titel *Op zoek naar een vaderland*. Hij deed een scherpe uitval tegen hen die opkwamen voor een eigen staat, meer bepaald voor Dietsland, en betoogde dat „er geen Dietse staat komen kan, omdat hij er niet mag komen”. Hij hekelde ook het gezeur over de „volkspersoonlijkheid” en vond zijn uiteindelijke vaderland in het Duitse Rijk⁵⁷. In het septembernummer van 1942 nam *De Vlag*, dat het maandblad van de DeVlag was, het begrip „statenbond” op de korrel en stelde het „de Germaanse volkerengemeenschap” in de plaats⁵⁸. Net zoals voor *De Nationaalsocialist* speelde voor *De Vlag* de taal geen hoofdrol in de bepaling van een volk⁵⁹. Waar dit voor het VNV-weekblad het aanvaarden van de Franstaligen als Dietsers betekende, was het voor de DeVlag-aanhangers het begin van de verduitsing van de Vlamingen. *De Vlag*, duidelijk doelend op het VNV, vond het zelfs een geweldige „zelfoverschatting en aanmatiging” dat sommigen zich met „toekomstige staatkundige vormen bezig hielden”⁶⁰. Mocht Van de Wiele, en dus ook de DeVlag, te kiezen hebben tussen Dietsland of de Anschluß, dan koos hij zonder enige twijfel voor het laatste⁶¹.

Tegenover zulke uitlatingen en propaganda voor annexatie van Vlaanderen bij het Duitse Rijk konden het VNV en zijn weekblad niet blijven zwijgen. Zo gaf *De Nationaalsocialist* een aantal redevoeringen van De Clercq weer die in bedekte termen de DeVlag aanvielen: „wij mogen ons niet zelfmoorden” en „het VNV is de enige toonaangevende beweging”⁶². In november 1942 herdacht het VNV-weekblad met veel luister de Pacificatie van Gent, die in 1576, ten tijde van de opstand van de Nederlanden tegen Filips II, al de Nederlanden dichter bij elkaar had moeten brengen. Tegenover de stelling van Van de Wiele dat het hier ging om „een tijd van complete verwar- ring”⁶³, schreef *De Nationaalsocialist* dat het (Dietse) nationale bewustzijn toen ontstaan was⁶⁴.

56. A. DE JONGHE, *De strijd Himmler-Reeder om de benoeming van een HSSPF te Brussel, tweede deel in Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, 6, p. 59-76.

57. J. VAN DE WIELE, *Op zoek naar een vaderland*, Brussel, 1942, p. 58 en 62-69.

58. Van de Wiele in *De Devlag*, sept. 1942, p. 60.

59. Wilkening, sept. 1943, p. 58 en Fromme, okt. 1942, p. 118.

60. Berger, sept. 1943, p. 58.

61. Van de Wiele, sept. 1943, p. 59-69.

62. De Clercq, 4 okt. 1941, p. 5 en 20 juni 1942, p. 1.

63. VAN DE WIELE, 20.

64. De Vleeschauwer, 7 nov. 1942, p. 8.

De kritiek op het werk van Van de Wiele kwam pas goed op gang in februari 1943 met een artikel van Derbecourt. Hij omschreef de DeVlag als „een bepaalde stroming” met „een nieuwe kijk op de geschiedenis” en eindigde met de woorden : „wij zoeken geen vaderland, wij hebben er een”⁶⁵.

Het hoogtepunt in de waarschuwingcampagne⁶⁶ van het VNV-weekblad tegen verduitsing, annexatie en de DeVlag was een artikel onder de veelzeggende titel „Een spreekbeurt van de Grote Zoeker in de club van de vaderlandlozen”. Dit artikel verscheen op 1 mei 1943 en werd ondertekend met Uilenspiegel, een schuilnaam van Jef Missoorten, de gewezen leider van de Dietsche Militie. Doelend op het Duitse Rijk, had Missoorten het over „het beloofde land” en „waar kunnen wij nog beter zijn”. Van de Wiele stelde hij voor als de „messias van het nieuwe geloof”. Dit uithalen van *De Nationaalsocialist* kostte Missoorten enkele dagen gevangenis en de schorsing van de bijlage *Help Uself* van het blad.

Na deze waarschuwing van de Duitse censuur zong het VNV-weekblad wel een toontje lager, maar het deed nog geen definitieve afstand van de Nederlanden en de Boergondische gedachte. De spanningen tussen de twee collaborerende broederschappen werden midden augustus 1943 een open vijandschap⁶⁷. Het geval-Missoorten was geen alleenstaand feit. Ook Jeroom Leuridan en Hector De Bruyne, die redacteurs bij het VNV-dagblad *Volk en Staat* waren, werden omwille van hun uitlatingen gestraft⁶⁸. Elias protesteerde herhaaldelijk tegen de gang van zaken, maar zelfs een onderhoud van hem en Van de Wiele met Himmler loste niets op. Ofschoon de leider van de SS niets liever wilde dan het VNV opzij te schuiven, hield Reeder het been stijf en bleef hij verder rekenen op het VNV als de „enige waardeerbare medewerker voor het Militair Bestuur”⁶⁹. Maar bij het VNV was de fut eruit en steeds vaker werd er het nut van verdere collaboratie in vraag gesteld⁷⁰. Het VNV echter kon of wilde niet terugkrabbelen.

4. Een doeltreffend wapen ?

Gedurende de redactieperiode van Deckmyn steeg de oplage van *De Nationaalsocialist* nooit boven 7000 exemplaren⁷¹, wat eerder een mager resultaat was voor hét strijdblad van het VNV, dat in gans Vlaanderen verspreid werd.

65. Derbecourt, 6 feb. 1943, p. 2.

66. Mares, 3 april 1943, p. 4 en Derbecourt, 10 april 1943, p. 1.

67. DE JONGHE, *De strijd Himmler-Reeder, derde deel, ontwikkeling van oktober 1942 tot oktober 1943*, p. 114.

68. Tätigkeitsbericht 24, april-juni 1943.

69. DE JONGHE, 155.

70. DE BRUYNE, p. 175-188 ; DE BENS, p. 190-193 en DE JONGHE, p. 152-162.

71. Verklaring van Deckmyn.

We mogen veronderstellen dat buiten de VNV-kringen het weekblad slechts in zeer geringe mate gelezen werd en dat de Vlaamse bevolking het blad niet moest hebben. De man in de straat had tegen het einde van 1943 geen belangstelling voor de collaborerende bladen en keek met grote verwachting uit naar de definitieve ondergang van het Duitse leger en Hitler en verlangde naar de Belgische vrijheid⁷². De verplichte tewerkstelling en de voedselschaarste waren voor de bevolking grotere zorgen dan de waarschuwingen van *De Nationaalsocialist* tegen de „oude krachten en het verlangen naar de goeie oude tijd”⁷³.

Eind september 1941 was door Edgard Delvo de Aktie-Kern opgericht om hoofdzakelijk de persactiviteiten van de verschillende takken van het VNV te coördineren. Derbecourt vertegenwoordigde *De Nationaalsocialist* bij dit overlegorgaan⁷⁴. Uit het verslag van de vergadering van 4 december 1941 bleek dat de Aktie-Kern niet veel sympathie voor het strijdblad kon opbrengen. Vooral Delvo was niet tevreden over de prestaties van het blad en verzocht de leden om „suggesties en opmerkingen in opbouwende zin over het weekblad binnen te sturen”⁷⁵.

Dus geen hoera-geroep van de VNV-leiding voor een blad waar zij toch zoveel van verwacht had. Na 1942 werd door de leidinggevende bladen van het VNV met geen woord meer gerept over *De Nationaalsocialist*, wat toch een merkwaardige situatie was.

Aangezien het weekblad de propaganda voor Dietsland en later voor de Nederlanden tot één van zijn hoofdthema's maakte, had de censor aan het blad, Oberleutnant Dunkhorst, heel wat werk. Voortdurend moesten titels, commentaren bij foto's, artikels hetzij gedeeltelijk of geheel vervangen worden⁷⁶. Daarbij bleef het niet, want ook de ondertitel zorgde voor moeilijkheden met de censuur. De ondertitel *Orgaan der Eenheidsbeweging van het VNV* (sinds 28 februari 1942) werd vanaf 2 januari 1943 vervangen door *Algemeen Weekblad voor de Zuidelijke Nederlanden uitgegeven door het VNV*. De censuur vond deze titel te veelzeggend; hij moest vanaf 18 augustus 1943 vervangen worden door *Weekblad uitgegeven door de Eenheidsbeweging VNV*. Het was niet verwonderlijk dat de redactiesecretaris van *De Nationaalsocialist* zich reeds in november 1941 boos maakte over de handelwijze van de censuur in Gent, die „het werk onmogelijk maakte”⁷⁷.

72. STRUYE, 104, 135-137 en 159-160.

73. Bossier, 15 nov. 1941, p. 1; Lambrechts, 23 mei 1942, p. 1 en Derbecourt, 6 nov. 1943, p. 1.

74. Brief van Delvo van 30 sept. 1941 in VNV-archief 1, 15. Deckmyn wist hiervan niets (meer) af.

75. Verslag van de vergadering van 4 dec. 1941 in VNV-archief 1, 15.

76. Verklaring van Deckmyn.

77. Verslag van de vergadering van 7 nov. 1941 in VNV-archief 1 p. 15.

Het VNV-weekblad was duidelijk geen doeltreffend wapen en dat vonden zowel de VNV-leiding als het militair bestuur. Het incident met Missoorten had de bestaande problemen nog verergerd, zodat een ontevreden Reeder in januari 1944 aan Berlijn rapporteerde dat „ondanks de richtlijnen van Elias aan zijn pers *Volk en Staat* en vooral *De Nationaalsocialist* op de Dietse toer bleven gaan”⁷⁸.

In een atmosfeer van verbittering in VNV-kringen, hopeloze rivaliteit met de DeVlag en wrevel vanwege het militair bestuur, werd midden mei 1944 *De Nationaalsocialist* geschorst. Een directe aanleiding hiervoor is ons niet bekend en evenmin kon Deckmyn hierover meer vertellen. Had Reeder uiteindelijk genoeg van het „spel” dat het weekblad 31 maanden lang bedreven had? Wilde hij druk uitoefenen op het VNV of had *De Nationaalsocialist* bewezen dat zijn aanwezigheid onder de collaborerende bladen niet meer gewenst was?

Besluit

Tijdens de 31 maanden dat Deckmyn en zijn redactieploeg *De Nationaalsocialist* in „Dietse” handen hadden, was er in het verloop van de oorlog een grote kentering gekomen. In de herfst van 1941 leken de Duitse legers onoverwinnelijk en had in eigen land het VNV weinig of geen concurrentie te vrezen. Midden mei 1944 echter was zowel voor Hitler als voor Elias de situatie in ongunstige zin geëvolueerd. Mede als gevolg hiervan had ook het VNV-weekblad een evolutie ondergaan in een zoveel mogelijk eigen richting en dit zowel in zijn propaganda voor het nationaal-socialisme als in zijn behandeling van „de verbondenheid van ons volk met Duitsland”.

Met alle mogelijke middelen voerde Deckmyn propaganda voor het nationaal-socialisme. Vooral met zijn nieuwe aanpak, namelijk het oproepen van het Verdinaso-verleden, hoopte het VNV-weekblad succes te boeken. Voor het overige bleef *De Nationaalsocialist* gas geven tegen de democratie, het parlementaire systeem en de traditionele partijen.

Het blad behandelde met eensgezindheid het „lot van de Vlamingen” in het nieuwe Europa. De Belgische staat kon het VNV-weekblad nog steeds niet bekoren en na 1943 werd de eenheid van Vlamingen en Nederlanders met de Walen en de „Zuidvlamingen in Noord-Frankrijk” aangeprezen. Ondanks de rivaliteit met de DeVlag, die bij momenten zeer hevig was, heeft *De Nationaalsocialist* nooit nagelaten de „verbondenheid van ons vrij volk met Duitsland” te propageren. Zijn reclame voor en berichtgeving over het Oostfront bewezen dit. De resultaten die het VNV-weekblad met dit alles oogstte, moesten voor de redactieploeg wel zeer frustrerend zijn: een gemid-

78. Tätigkeitsbericht 26, okt. - dec. 1943.

delde verkoop van 7000 exemplaren, kritiek van de VNV-leiding en vijandigheid van Reeder. Reeds eind 1942 bekende Derbecourt vol verbittering en ontgoocheling: „Tegen ons keert zich de blinde haat van een volk dat niet gered wil worden”. Het zou nadien nog veel erger worden en om te beginnen werd midden mei 1944 het blad geschorst.

Wat er ook van zij, het einde is nabij
de hoofdredactie Mermans (17 juni - 2 september 1944)

Midden juni 1944 verscheen *De Nationaalsocialist* opnieuw en dit na een afwezigheid van vier weken. Het VNV-weekblad kon uiteraard zijn lezers moeilijk gaan uitleggen waarom het de strijd had moeten staken; ze moesten maar tevreden zijn met de korte verklaring van de redactie dat „het blad ten gevolge van omstandigheden, onafhankelijk van onze wil, enige weken achterwege moest blijven”⁷⁹. De vernieuwde redactie werd voortaan geleid door Antoon Mermans, die hoofdredacteur bij *Volk en Staat* was. Onder zijn redactie waagde het weekblad zich niet meer aan beschouwingen over nationaal-socialisme en over het „volksprobleem”. De les die het van de Duitse censuur had gekregen, was daarvoor te duidelijk geweest. En loonde het nog wel de moeite artikels te wijden aan dergelijke onderwerpen, toen, na de geallieerde landing in Normandië, het einde naderde?

Weerom een nieuwe start

Op 23 juni 1944, in feite 6 dagen na het nieuwe verschijnen van het blad, vroeg Karel Peeters, die directeur van *Volk en Staat* was, aan de Propaganda-Abteilung België de toestemming om *De Nationaalsocialist* opnieuw te mogen uitbrengen. Hij gaf als eigenaars naast zichzelf ook de gewezen activist August Borms en priester A. Stubbe aan⁸⁰. Peeters had met zijn aanvraag succes en kon het blad dus verder laten verschijnen, maar van de vroegere redactie bleef niet veel meer over. Om te beginnen stelde Elias Mermans aan tot hoofdredacteur, omdat hij weer herrie vreesde als een ex-Dinaso de leiding zou krijgen; vermoedelijk zal de Duitse censuur in deze zaak wel enige inspraak gehad hebben. Elias zou zich in deze keuze hebben

79. *De Nationaalsocialist*, 17 juni 1944, p. 1.

80. Document van het Auditoraat-Generaal, geraadpleegd op het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

laten leiden door het feit dat Mermans in Antwerpen woonde, waar het blad voortaan werd gedrukt, en door de overweging dat Deckmyn zich moeilijk kon verplaatsen ten gevolge van de bombardementen op het spoorwegnet⁸¹. Nochtans moest de figuur van Mermans de ex-Dinaso's in het VNV geruststellen, omdat hij als een Dietsler bekend stond; daarbij kon het VNV best moeilijkheden in eigen huis missen, omdat de oorlog in een beslissende fase was getreden.

De samenstelling van de redactie moest dan maar de schijn redden: Deckmyn werd directeur van het blad, Kamiel De Vleeschouwer redactiesecretaris en Mermans hoofdopsteller en tevens, als een veiligheidsmaatregel, „de verantwoordelijke voor de tekst, zoals deze zou verschijnen”⁸². *De Nationaalsocialist* werd voortaan door de N.V. De Schelde in Antwerpen gedrukt, waar ook *Volk en Staat* werd uitgegeven. De VNV-leiding wilde haar weekblad duidelijk in het gareel houden.

Voor de zoveelste maal schreef het weekblad over zichzelf dat het een kampblad was, maar wat viel er nog te kampen? ⁸³ De nare herinneringen aan de censuur in Gent en het nauwlettende toezicht van het VNV deden het blad volledig verwateren. Daarbij werd de redactie op het hart gedrukt dat de verhoudingen met de censuur „nauwkeurig” moesten zijn, „teneinde wrijvingen en misverstanden te vermijden”⁸⁴. Dit advies had tot gevolg dat nog nauwelijks iets over de „grote vraagstukken” werd geschreven. Ook het aantal medewerkers was sterk gedaald. Tijdens de redactie van Deckmyn hadden een 500-tal personen hun medewerking aan het weekblad verleend. Mermans moest zich tevreden stellen met een 40-tal, waarvan Bogaert, K. De Vleeschouwer, Poppe, Van Thurnhout, Vercammen, Aldegonda en Van der Haegen de regelmatige medewerkers waren. De belangrijkste bijdragen kwamen van Mermans, De Vleeschouwer en van diens zoon, professor H.J. De Vleeschouwer.

Veel goed nieuws over het Oostfront en het buitenland kon het VNV-weekblad niet meer brengen en het zweeg deze onderwerpen zoveel mogelijk dood. *De Nationaalsocialist* verscheen wel niet bij de geallieerde landing, maar deed achteraf ook geen moeite om veel over het Westfront te berichten. Het blad hield het hoofdzakelijk bij binnenlandse commentaren, die afgewisseld werden met sociaal-economisch en cultureel nieuws. Het aandeel van de ontspannende lectuur steeg door de uitbreiding van de filmkroniek en twee nieuwe rubrieken voor vrouw en gezin. Beide nieuwigheden

81. Document van het Auditoraat-Generaal, geraadpleegd op het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

82. Nota van Elias aan Peeters, Deckmyn en Mermans, van 28 juli 1944, in Papieren Deckmyn; en mededeling in *De Nationaalsocialist*, 24 juni 1944, p. 1.

83. *De Nationaalsocialist*, 17 juni 1944, p. 1.

84. Nota van Elias; Deckmyn bevestigde ons de correcte relatie tussen het blad en de nieuwe censor Kardock.

droegen niet bepaald de goedkeuring van Elias weg, die ze „niet in overeenstemming met de geest en de gewenste inhoud van het blad” vond⁸⁵. In feite waren deze innovaties de zoveelste poging om meer lezers, vooral dan vrouwelijke, aan te trekken en het hield bij deze poging niet op.

De VNV-propagandaleiding prees de afdelingen de verkoop van *De Nationaalsocialist* aan met het argument dat zij per verkocht exemplaar een winstmarge van 0,75 fr. kregen⁸⁶. Of deze maatregel enig gunstig effect heeft gehad, weten wij niet, omdat wij voor deze redactieperiode over geen oplagecijfers beschikken, maar deze ingreep zal wel weinig invloed op de verkoop van het weekblad hebben gehad.

Niet alleen de berichtgeving was verflauwd, ook het uitzicht werd sober door het verdwijnen van praktisch alle gedichten, citaten en foto's. Alleen aan de tekeningen werd nog veel aandacht besteed, waarbij de data 1302, 1798 en 1944 en de leuzen „standhouden” en „vergelding” centraal stonden. *De Nationaalsocialist* zag aldus een doorlopende lijn in de geschiedenis en de strijd van een volk: de Guldensporenslag, de Boerenkrijg en de wereldoorlog. Over de tanende reclame schreef het VNV-weekblad „dat de firma's die niet meer adverteerden, vergeten zouden worden, als de normale omstandigheden zich herstelden⁸⁷. Ondanks dit dreigement werden de advertenties weer een aangelegenheid van het eigen huis, waarbij opvalt dat er geen advertenties meer kwamen voor *Die Brüsseler Zeitung* en *Vooruit*. Naarmate de geallieerde legers de grenzen van België naderden en de bevrijding nakende was, werd het blad triester van uitzicht.

2. Inniger dan ooit, in houwe trouwe rond Elias⁸⁸

De laatste nummers van *De Nationaalsocialist* besteedden veel aandacht aan de figuur en inzet van de VNV-leider Elias. In de stijl van een testament blikte het weekblad terug op wat er sedert het uitbreken van het wereldconflict in binnen- en buitenland gebeurd was. In deze historische overzichten bezong het de trouw van zijn leider aan „de Nederlandse volksaard” en benadrukte het dat „hij steeds onze eigenheid vooropgesteld heeft” en „voor de erkenning van de Nederlandse aard en bestaan gevochten heeft”⁸⁹. Op 12 juni deed Elias een oproep tot volledige steun aan Duitsland. Het was een roep in de woestijn, want zowel het stijgend aantal aanslagen van het verzet als de

85. Nota van Elias.

86. Brief van de VNV-Propagandaleiding aan de afdelingspropagandaleiders van 21 juli 1944 in VNV-archief 1, 42.

87. *De Nationaalsocialist*, 17 juni 1944, p. 4.

88. Mermans, 17 juni 1944, p. 1.

89. *Ibidem*, Mermans, 24 juni 1944, p. 1; Wyndaele, 1 juli 1944, p. 1 en „uit de boodschap van de leider”, 15 juli 1944, p. 1.

geallieerde successen waren niet van die aard dat ze het enthousiasme in het VNV hoog konden houden.

De belangrijkste gebeurtenissen van de laatste bezettingsmaanden, het tweede front, de wegvoering van de koning en de vervanging van de Militärverwaltung door een Zivilverwaltung⁹⁰ lokten weinig reacties uit. Over het laatste feit, de installatie van een burgerlijk bestuur in België, schreef *De Nationaalsocialist* dat het een waarborg was voor een nog intenser nationaal-socialistisch bestuur en het blad legde de wijziging uit als een uiting van de Duitse kracht en zegezekeerheid⁹¹. Van de nieuwe bestuurder, Gauleiter Grohé, wist het blad enkel te vertellen dat hij een groot kenner van ons land was⁹². Zelfs de aanslag op Hitler en zijn „wonderbare” overleving trokken weinig of geen aandacht. Het weekblad probeerde wel zijn VNV-lezers nog een greintje hoop te geven door de nieuwste Duitse wapen als de V-I en de pantsertank als „fantastisch” voor te stellen. Begin augustus schreef *De Nationaalsocialist* dat de strijd in een beslissende fase was getreden en het blad hoopte dat „na de oorlog ons volk in zijn geheelheid aan de rijke tafels mag aanzitten”⁹³.

In zijn balans van vijf jaar oorlog blikte het blad terug op wat het VNV in meer dan vier jaar collaboratie gedaan had. Het herinnerde zijn lezers eraan dat Danzig de inzet was geweest van een strijd tussen twee werelden, tussen twee tegenstrijdige wereldbeschouwingen. Het schreef er echter niet bij dat in 1939 Duitsland en Sovjet-Rusland bondgenoten waren en samen Polen verdeeld hadden⁹⁴. In 1940 was dan het strijdtoneel naar het Westen verlegd met de onmiddellijke ineenstorting van de democratische regimes als gevolg⁹⁵. Mermans pakte opnieuw uit met de spooktreinen⁹⁶ en hij kon het weten, want hij was zelf opgepakt en weggevoerd en had zijn belevenissen neergeschreven in *De parachutisten van Orléans*, dat in 1941 verschenen was. Deckmyn poogde de houding van het VNV te rechtvaardigen door te stellen dat de koning „ons verplichtte tot de meest volstreckte houding van loyauteit tegenover Duitsland, terwijl de gevluchte regering in Londen volstrekt ongrondwettelijk was”⁹⁷. De verwezenlijkingen van het VNV tijdens de oorlog werden allemaal op het militaire vlak gesitueerd en zijn propaganda voor het nationaal-socialisme zelfs volledig verzwegen. *De Nationaalsocialist* gaf wel toe dat de oorlog uitgedraaid was op een „mensenverdeling in

90. A. DE JONGHE, *De vestiging van een burgerlijk bestuur in België en Noord-Frankrijk in Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, p. 105-107.

91. K. De Vleschauwer, 22 juli 1944, p. 1 en Mermans, 29 juli 1944, p. 1.

92. Poppe, 22 juli 1944, p. 3.

93. Mermans, 5 aug. 1944, p. 1.

94. H. De Vleschauwer, 12 aug. 1944, p. 1.

95. Mermans, 22 juli 1944, p. 1.

96. Mermans, 15 juli 1944, p. 1.

97. Deckmyn, 17 juni 1944, p. 1.

ieder volk''⁹⁸. En in zijn laatste nummer stelde het VNV-weekblad terecht niet veel hoop op de toekomst, want „onze vrees is alleen voor het geweld dat gaat losbarsten''⁹⁹ en die vrees was gegrond.

Besluit

De Nationaalsocialist was onder zijn laatste hoofdredacteur Mermans meer dan ooit het weekblad van het VNV: een niet-Dinaso had de leiding in handen, het blad werd op de VNV-persen in Antwerpen gedrukt en menig nummer was aan de leider, Elias, gewijd.

Van het kampblad van weleer was niet veel meer terug te vinden, omdat het blad bijna iedere strijdvaardigheid had laten varen. *De Nationaalsocialist* eindigde zoals hij begonnen was, met het rechtvaardigen van de collaboratie in de hoop zijn trouwe lezers enige kracht te geven voor de komende tijd na de bevrijding.

Ongetwijfeld was dit weekblad van het VNV een buitenbeentje in de Belgische collaborerende pers.

98. H. De Vleeschauer, 29 juli 1944, p. 1.

99. K. De Vleeschauer, 2 sept. 1944, p. 1.